

Проект

**Програма охорони навколишнього природного середовища
Івано-Франківської області на 2026-2030 роки**

Паспорт
Програми охорони
навколишнього природного середовища
Івано-Франківської області на 2026-2030 роки

1. Ініціатор розроблення Програми (замовник): Івано-Франківська обласна державна адміністрація.

2. Розробник Програми: Управління екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації.

3. Термін реалізації Програми: 2026 – 2030 роки.

4. Етапи фінансування Програми: 2026-2030 роки.

5. Орієнтовні обсяги фінансування Програми (тис. грн.):
3264155,5 тис. гривень.

Рік	Орієнтовні обсяги фінансування (тис. грн.)				
	Всього	в т. ч. за джерелами фінансування			
		державний бюджет	обласний бюджет	місцевий бюджет	інші джерела
2026	652583,6	387152,5	85261,4	71789,7	108380,0
2027	652713,6	387191,5	85287,4	71854,7	108380,0
2028	652830,3	387226,5	85310,7	71913,1	108380,0
2029	652959,7	387265,3	85336,6	71977,8	108380,0
2030	653068,3	387297,9	85358,3	72032,1	108380,0
Разом	3264155,5	1936133,7	426554,4	359567,4	541900,0

6. Очікувані результати виконання Програми:

- попередження забруднення поверхневих і підземних вод шляхом будівництва нових та реконструкції існуючих очисних споруд та каналізаційних мереж у населених пунктах області;

- запобігання шкідливій дії вод шляхом створення комплексу гідротехнічних споруд на паводконебезпечних ділянках рік і розроблення ефективної системи прогнозування небезпечних гідрологічних процесів, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок;

- зниження інтенсивності ерозійних процесів;

- зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел;

- забезпечення екологічно збалансованого природокористування та зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище від діяльності, пов'язаної з видобутком корисних копалин;

- збереження біотичного й ландшафтного біорізноманіття шляхом розробки і впровадження заходів активної і пасивної охорони, збереження і відтворення раритетних, зникаючих, ендемічних, реліктових і цінних у господарському відношенні видів рослин і тварин та їх оселищ, унікальних і типових для регіону ландшафтів;

- формування регіональної екологічної мережі шляхом створення нових і вдосконалення функціонування існуючих заповідних територій;

- вдосконалення системи управління відходами шляхом впровадження роздільної системи їх збирання, утилізації та переробки;

- удосконалення системи оцінки і прогнозування екологічної ситуації шляхом створення постійно діючої системи моніторингу навколишнього природного середовища;

- пом'якшення наслідків та адаптація до зміни клімату;

- підвищення екологічної свідомості різних верств населення;

- налагодження міжнародної співпраці у сфері охорони довкілля.

7. Термін проведення звітності: замовник Програми один раз на рік, до 15 березня року, наступного за звітним, надає обласній раді інформацію щодо виконання Програми.

Замовник Програми:

**Управління екології та
природних ресурсів обласної
державної адміністрації**

А. ПЛІХТЯК

Керівник Програми:

**Перший заступник голови
обласної державної адміністрації**

В. ІЛЬЧИШИН

Обґрунтування доцільності розроблення Програми охорони навколишнього природного середовища Івано- Франківської області на 2026-2030 роки

Івано-Франківська область – один із найбільш природно багатих та водночас техногенно навантажених регіонів України. Її унікальне розташування на території Карпат зумовлює високу лісистість, значний потенціал рекреаційних ресурсів та важливу природоохоронну роль: тут зосереджено низка національних природних парків, заповідник та інших об'єктів природно-заповідного фонду. Разом із тим область є важливим промисловим центром, де функціонують підприємства хімічної, енергетичної, нафтогазовидобувної, деревообробної та інших галузей.

Такий поєднаний вплив природних та антропогенних факторів формує складну екологічну ситуацію, що потребує комплексного аналізу та системного підходу до її вирішення.

Рішенням обласної ради від 21.02.2020 року № 1381-34/2020 затверджена Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки (далі – Стратегія), яка однією з операційних цілей визначила забезпечення екологічної безпеки регіону. Основними завданнями реалізації цієї цілі є запобігання надзвичайним ситуаціям; зменшення негативного впливу на довкілля промислових та житлово-комунальних об'єктів; розвиток екомережі та збереження біорізноманіття; збереження навколишнього природного середовища, оцінка й покращення його екологічного стану. Одним із інструментів виконання пріоритетних завдань Стратегії є Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області на 2026-2030 роки.

Програмою реалізується системний підхід до вирішення екологічних проблем через врахування характерних для області природних умов, загроз екологічній безпеці природного й техногенного характеру, соціально-економічних умов та міжнародних зобов'язань.

Програма розробляється відповідно до законодавчих та нормативно-правових документів, а саме: Конституції України, Земельного кодексу України, Водного кодексу України, законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про управління відходами», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ», «Про екологічну мережу України», «Про природно-заповідний фонд України», постанови Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року № 1147 «Про затвердження Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів», постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 року № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля», постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 року № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря», розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 року № 796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок»,

розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 року № 820-р «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року», розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 року № 1353-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів», розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року», розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 № 895-р «Про затвердження планів управління ризиками затоплення на окремих територіях у межах районів басейнів річок», розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.11.2024 № 1078-р «Про затвердження планів управління річковими басейнами Вісли, Дністра та Південного Бугу на 2025-2030 роки», розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1347-р «Про затвердження плану управління річковим басейном Дунаю на 2025-2030 роки», Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки (затвердженої рішенням обласної ради від 21.02.2020 року № 1381-34/2020), розпорядження Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 05.03.2007 року № 99 «Про затвердження Порядку розроблення обласних цільових програм», пропозицій районних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій.

SWOT-аналіз Івано-Франківської області в рамках розроблення проєкту Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки виявив низку сильних, з точки зору можливостей розвитку регіону, сторін, зокрема, наявність природних ресурсів, відновлювальних та альтернативних джерел енергії, сировинної бази відходів, значну частку екологічно чистих територій тощо. Водночас, на окремих територіях склалась складна, а подекуди критична (Калуський гірничо-промисловий район) екологічна ситуація.

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у 2024 році викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел становили 115,1 тис. т, які в порівнянні з попереднім роком зменшилися на 32,6 тис. тонн.

Значний внесок у забруднення атмосферного повітря додає діоксид вуглецю, якого надійшло 7,9 млн. т (на 2,0 млн. т менше порівняно з 2023 роком) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Основними джерелами забруднення атмосферного повітря залишаються підприємства з виробництва та постачання електроенергії, газу, пари на які припадає 89,2% загального обсягу викидів області. До решти обсягів забруднення входять: 3,2% – підприємства добувної промисловості та розроблення кар'єрів, 2,2% – переробна промисловість, 1,6% – сільське господарство.

Незадовільний стан атмосферного повітря деяких населених пунктів обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування. Для вирішення даних

проблем необхідне впровадження нової системи регулювання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, дотримання умов виданих дозволів на викиди, встановлених нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел, встановлення жорстких технологічних нормативів та нормативів якості атмосферного повітря.

Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в Івано-Франківській області дещо зменшується, проте перебуває на високому рівні.

Не менш важливим питанням, що потребує вирішення, є переробка промислових та побутових відходів. У 2024 році на території області діяло 15 полігонів для видалення побутових відходів, 5 установок для сумісного спалювання з метою виробництва енергії або виробництва матеріальних продуктів, 3 установки для спалювання з метою термічного оброблення та 2 установки для відновлення відходів. У 105 населених пунктах області запроваджується роздільний збір ТПВ.

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області протягом 2024 року в області утворилось 668524,7 т відходів I-IV класів небезпеки, з них: 524694,5 т від економічної діяльності підприємств і організацій.

У 2023 році вступив у дію Закон України «Про управління відходами», а також постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2023 № 667 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами» затверджено Порядок розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами.

Станом на сьогодні, розроблено проєкт Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2034 року. Проєктом Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2034 року планується створення ефективної системи збирання та перевезення відходів, зокрема оновлення матеріально-технічної бази для збирання змішаних побутових відходів та для роздільного збирання побутових відходів, щодо яких не запроваджено розширену відповідальність виробника, створення станцій перевантаження змішаних побутових відходів, утворення центрів/мобільних пунктів роздільного збирання та підготовки до повторного використання побутових відходів, для яких не встановлено системи розширеної відповідальності виробника.

У рамках проєкту Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2034 року визначено поділ області на кластери, а у кожному із кластерів будівництво об'єктів управління відходами. Дана модель передбачає будівництво одного центрального об'єкта поводження з відходами, у який включено: компостування, сортування, перероблення та захоронення, а також 4 малих об'єкти, на яких буде здійснюватись сортування, перероблення та захоронення відходів.

Водні ресурси області мають значний гідрологічний потенціал завдяки річкам Дністер, Прут та їхнім притокам, численним водоймам і

джерелам підземних вод. Разом із тим вони зазнають значного антропогенного навантаження. Забруднення річок та озер відбувається через промислові та комунальні стоки, застосування хімічних добрив у сільському господарстві, а також через зношеність очисних споруд та несанкціоновані скиди. У басейнах Калуського промислового вузла та поблизу хвостосховищ спостерігається високий вміст солей, важких металів та органічних забруднювачів. Ерозія та обміління річок погіршують водопостачальні можливості та якість води, що робить необхідними капітальні заходи з охорони водних ресурсів.

Основними проблемами забруднення поверхневих вод Івано-Франківщини є:

- 1) скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод;
- 2) відсутність встановлених меж водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг водних об'єктів.

У 2024 році обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області дещо зменшився (на 0,437 млн. м³ в порівнянні з минулим роком) і становив 54,699 млн. м³.

Крім того, у порівнянні з минулим роком зменшився об'єм забруднюючих речовин в складі зворотних вод на 1,476 млн. м³.

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є підприємства промисловості, сільського господарства та водопостачання, каналізації, поводження з відходами.

Скид неочищених та недостатньо очищених комунальних і промислових стоків відбувається внаслідок фізичного зносу очисних споруд і відсутності коштів на будівництво, ремонт та їх реконструкцію. Внаслідок тривалої експлуатації без необхідного поточного ремонту систем водопостачання і каналізації більшість водопровідно-каналізаційних господарств області знаходяться в незадовільному технічному стані, частина з них – в аварійному стані.

З метою досягнення екологічних цілей для поверхневих, підземних вод і зон (територій), які підлягають охороні розроблено за затверджено розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 01.11.2024 № 1078-р та від 31.12.2024 № 1347-р відповідно плани управління річковими басейнами Дністра та Дунаю. Затверджені плани сприяють впровадженню в країні басейнового принципу та інтегрованого підходу до управління водними ресурсами. Серед заходів планів переважають будівництво/реконструкція комунальних очисних споруд та каналізаційних мереж; ревіталізація, відновлення гідрологічного режиму, розчистка та поліпшення екологічного стану русел річок; встановлення водоохоронних зон та прибережних захисних смуг.

Івано-Франківська область характеризується високим ризиком виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. На території області розміщено понад 500 промислових підприємств хімічної, енергетичної, нафтогазовидобувної, деревообробної та інших галузей. Понад 4 % території зайнято нафтогазовими трубопроводами,

пробурені більше 2000 свердловин для видобування нафти і газу. Ці об'єкти обумовлюють значне техногенне навантаження на всі компоненти природного середовища.

Серед природних загроз найбільшу небезпеку становлять геологічні (зсувні процеси, ділянки активного природного та техногенного карсту, ймовірність виникнення селів та проходження снігових лавин, висока сейсмічність, річкова та площинна ерозія) та комплексні гідрометеорологічні явища. Особливості фізико-географічного положення області та атмосферні процеси над її територією обумовлюють часту повторюваність несприятливих метеорологічних явищ. Прикарпатський регіон знаходиться в зоні розвинутої зливової діяльності атмосфери і відповідно зоні підвищеного ризику щодо виникнення водних стихій та проявів їх шкідливої дії, що спричиняє різні за масштабами затоплення, підтоплення і перезволоження територій, ураження інженерних інфраструктур та комунікацій з руйнівними наслідками.

З метою зменшення потенційного негативного впливу затоплень на життєдіяльність людини, навколишнє природне середовище, культурну спадщину та господарську діяльність розроблені та затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 № 895-р плани управління ризиками затоплення на окремих територіях у межах районів басейнів річок Дністер та Дунай на 2023-2030 роки. Плани містять цілі управління ризиками затоплення, опис районів річкових басейнів та тенденції їх можливих змін, карти територій з потенційно значними ризиками затоплення, а також перелік заходів, спрямованих на досягнення цілей управління ризиками затоплення.

Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямів розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області. Важливим надбанням від впровадження концепції екомережі є можливість оптимізувати природно-ресурсний потенціал, насамперед, рекреаційний, туристичний та біоресурсний.

Основою для створення екомережі є природно-заповідний фонд області, який нараховує 582 території та об'єкти загальною площею 275,013 тис. га, з них 33 об'єкти загальнодержавного значення, площею 131,699 тис. га і 549 об'єктів місцевого значення, площею 143,313 тис. га, що становить 16,2 % території області.

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат. Майже третина природної флори Івано-Франківщини, потребує повної або часткової охорони.

Різноманітність і багатство природних ландшафтів та вигідне географічне розташування стало передумовою розвитку та існування своєрідної рідкісної фауни, котра порівняно з іншими регіонами України

значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами, 109 видів зникаючих тварин занесені до Червоної книги України, 412 рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області.

Зміна клімату є однією з найсерйозніших загроз, що стоять перед сучасним світом. Івано-Франківська область, як і інші регіони України, зазнає впливу глобальної кліматичної зміни, що призводить до зростання екстремальних погодних явищ, таких як паводки, сильні опади, зсуви ґрунту, екстремальні температури. Ці зміни несуть суттєві ризики для туризму, сільського господарства, водних ресурсів, здоров'я населення, інфраструктури, збереження культурних пам'яток та економіки області в цілому.

З метою зменшення вразливості регіону до зміни клімату та використання сприятливих умов для розвитку різних секторів економіки в області розроблена Стратегія адаптації до зміни клімату для Івано-Франківської області та План впровадження заходів з адаптації до зміни клімату для Івано-Франківської області.

Розроблена стратегія сприяє підвищенню обізнаності про кліматичні ризики та заходи адаптації для області, а також активній участі зацікавлених сторін у впровадженні адаптаційних заходів.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 року № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» в області функції із здійснення спостережень за станом об'єктів навколишнього природного середовища покладено на суб'єкти регіональної системи моніторингу довкілля. Крім цього, підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані або узагальнену інформацію.

Основним джерелом фінансування природоохоронних заходів є обласний фонд охорони навколишнього природного середовища. Підставою для фінансування та реалізації природоохоронних заходів є місцеві екологічні програми, насамперед, Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області на 2026-2030 роки.

У зв'язку із закінченням терміну дії чинної програми постає необхідність розроблення нового програмного документа, який би враховував ті критичні зміни, що відбулися у довкіллі регіону впродовж останніх років, та відображав основні шляхи покращення екологічної ситуації відповідно до Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки.

Мета Програми

Метою Програми є впровадження і підвищення ефективності природоохоронних заходів в Івано-Франківській області для покращення стану навколишнього природного середовища, умов життєдіяльності населення та забезпечення екологічної безпеки регіону.

Основні завдання Програми

Спрямування дій органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій всіх форм власності на реалізацію пріоритетних напрямів діяльності у сфері ефективного природокористування, дотримання вимог екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища.

Фінансування Програми

Фінансування Програми передбачається здійснювати відповідно до напрямів, викладених в додатку 1, за рахунок коштів державного, обласного, місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ, організацій та інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

Обсяг фінансування програми з обласного бюджету визначається щорічно, виходячи із конкретних завдань та наявних коштів під час формування проекту обласного бюджету на відповідний рік, чи внесенням змін до нього, з урахуванням можливостей його дохідної частини.

Розпорядники коштів обласного бюджету визначаються рішенням обласної ради про обласний бюджет на відповідний рік.

Механізм виконання та контроль за реалізацією Програми

Координацію діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій всіх форм власності щодо реалізації Програми здійснює обласна державна адміністрація та профільна комісія обласної ради.

Програма реалізується за участю структурних підрозділів обласної державної адміністрації, районних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, суб'єктів регіональної системи моніторингу довкілля, підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

Контроль за виконанням Програми базується на основі річних звітів за напрямками Програми.

Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, суб'єкти регіональної системи моніторингу довкілля, підприємства, установи та організації, задіяні у виконанні заходів Програми, подають до 15 лютого року, наступного за звітним, звіти про виконання цих заходів в структурний підрозділ Івано-Франківської обласної державної адміністрації з питань екології та природних ресурсів.

Структурний підрозділ Івано-Франківської обласної державної адміністрації з питань екології та природних ресурсів узагальнює

інформацію і формує щорічний зведений звіт про виконання заходів Програми та подає його обласній раді.

**Начальник управління екології
та природних ресурсів
обласної державної адміністрації**

Андрій ПЛІХТЯК

Додаток 1
до Програми охорони навколишнього
природного середовища
Івано-Франківської області на 2026-2030 роки

Пріоритетні природоохоронні заходи (тис. гривень)

№ з/п	Назва заходу	Разом (тис. грн.)	Прогнозний обсяг та джерела фінансування			
			Державний бюджет	Обласний бюджет*	Місцевий бюджет	Інше (кошти підприємств та організацій, гранти, джерела, незаборонені чинним законодавством)
1.	Охорона і раціональне використання водних ресурсів	1038707,7	563414,9	203039,9	122252,9	150000,0
2.	Охорона атмосферного повітря	204466,6	48403,3	4265,5	1797,8	150000,0
3.	Управління відходами	1135051,1	898366	59717,6	26967,5	150000,0
4.	Охорона і раціональне використання земель	674957,7	354312,5	132231,9	188413,3	0
5.	Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів і ресурсів тваринного світу	21332,3	193,6	4692,1	11146,6	5300,0
6.	Збереження природно-заповідного фонду	12709,0	4646,7	5545,2	2517,1	0
7.	Пом'якшення наслідків та адаптація до зміни клімату	153019,8	61956,4	4265,6	1797,8	85000,0
8.	Наука, інформація і освіта, моніторинг довкілля, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій	23911,3	4840,3	12796,6	4674,4	1600,0

	природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища					
	Разом	3264155,5	1936133,7	426554,4	359567,4	541900,0

*- перелік природоохоронних заходів формується щорічно

**Начальник управління екології
та природних ресурсів
обласної державної адміністрації**

Андрій ПЛІХТЯК